

شناسایی عوامل استراتژی‌های مدیریت زنجیره تأمین سبز

حسن دهقان دهنوی^۱، زهرا دلشاد^{۲*}

^۱ استادیار، گروه مدیریت صنعتی، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران

Email: h.dehghan@iauyazd.ac.ir

^{۲*} دانشجوی دکتری، گروه مدیریت صنعتی، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران

Email: z.delshad66@gmail.com

چکیده

محیط زیست و حفاظت از آن موضوعی است که شاید از ابتدای زندگی اجتماعی بشر قابل توجه بوده است. امروزه با شدت گرفتن رقابت در عرصه تولید و تجارت و ارتقای سطوح محلی و ملی به سطوح بین المللی و با توجه به نیازهای نوین جامعه بشری و نیز وجود مسائل و مشکلاتی نظیر آلودگی محیط زیست، مشکل رفع پسماندهای صنعتی، بحران انرژی، لزوم توجه به امر حفاظت از محیط زیست، از جمله شرط‌های لازم برای پایداری برنامه‌های رشد و توسعه تلقی می‌شود. زنجیره تأمین (لجستیک و مدیریت عملیات) در برگیرنده لجستیک و مسئله مطرح در سطح مدیریت ارشد سازمان می‌باشد. در دنیایی که به طور دائم در حال تغییر و تحول است، ضرورت بروز واکنش‌های مناسب از سوی سازمان‌ها و شرکت‌های صنعتی و تولیدی دوچندان

مقدمه

سازمان تولید در کلاس جهانی قادر است بهترین تولیدکننده در جهان بوده و با ارزش‌ترین محصولات را تولید کرده و بیشترین نرخ بازگشت را از طریق اجرای استراتژی رقابتی سازمان به دست آورد. به منظور کسب قابلیت رقابت پذیری، لازم است مدیران با اتخاذ تصمیمات مناسب در حوزه‌های تصمیم عملیات (شامل: ظرفیت، شبکه تأمین، تکنولوژی فراگرد و سازماندهی)، راه دستیابی به اهداف عملکردی خود را هموار کنند. در دهه گذشته، دامنه وسیعی از فلسفه‌های استراتژیک و عملیاتی ایجاد شده‌اند تا سازمان‌های کسب و کار امروز را متناسب با فضای بازار جهانی با رقابت بسیار شدید، منعطف سازند [۱].

این فلسفه‌ها، شامل رقابت مبتنی بر زمان، مدیریت کیفیت جامع، برون سپاری منابع، مهندسی مجدد کسب و کار و مدیریت تغییر، می‌شود. این اصول و فلسفه‌ها و ابزارهای مرتبط با آن‌ها، شکل دهنده استراتژی‌های عملیاتی و کسب و کار برای رهبری کسب و کار در بخش‌های تولیدی و خدماتی در اقتصاد جهانی هستند. استراتژی‌هایی که مبتنی بر این فلسفه‌ها هستند، به عنوان تنها جهت‌گیری استراتژیک شرکت‌ها یا به عنوان مکملی برای جایگاه استراتژیک سنتی هستند که بر استراتژی‌های عمومی رهبری هزینه، تمایز و تمرکز، مبتنی هستند. موفقیت یا شکست سازمان در گرو توانایی آن در تعریف یک استراتژی اثربخش برای کسب مزیت رقابتی پایدار جهت خلق ارزش بلند مدت است [۲].

مدیریت استراتژیک تولید و عملیات

استراتژی را می‌توان راه و روش تحقق مأموریت سازمان تلقی کرد، به گونه‌ای که از این راه سازمان عوامل خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها) و

شده است. زنجیره تأمین سبز به عنوان یک رویکرد پیشگیرانه و یک راه حل بهبود عملکرد زیست محیطی فرایندها و محصولات سازمان‌ها معرفی شده است و هم‌چنین حفظ محیط زیست، بهره‌وری را افزایش می‌دهد. به طور کلی انگیزه و هدف از این پژوهش، مروری بر مطالب مربوط به مدیریت محیط زیست و مدیریت زنجیره تأمین سبز و پایدار است. نتایج این پژوهش برای صنایعی که قصد برنامه‌ریزی در سطح راهبردهای زنجیره تأمین سبز دارند، قابل استفاده است.

واژه‌های کلیدی: محیط زیست، مدیریت زنجیره تأمین سبز، مدیریت استراتژیک، لجستیک

عوامل داخلی (قوت‌ها و ضعف‌ها) را بررسی و شناسایی کرده و از قوت‌های داخلی و فرصت‌های خارجی به درستی بهره برداری نموده، ضعف‌های داخلی را از بین ببرد و از تهدیدهای خارجی نیز بپرهیزد. در سطح وظیفه‌ای، براساس اهداف و استراتژی‌های سطوح بالاتر برای هرکدام از وظایف واحدهای تجاری استراتژیک، استراتژی وظیفه‌ای تعیین می‌شود. مسئولیت بزرگتر و اصلی مدیران این سطح، اجرا یا پیاده کردن استراتژی‌ها و برنامه‌های استراتژیک سازمان است [۲].

برای سطح وظیفه‌ای ممکن است مجموعه‌ای از استراتژی‌ها وجود داشته باشد که هرکدام در جهت استفاده بهینه از منابع در دسترس بمنظور کمک به استراتژی‌های واحد بازرگانی تدوین می‌شوند. جهت کلی هر یک از فعالیت‌های سازمان را مانند تولید و عملیات (استراتژی تولید و عملیات این موارد را تعیین می‌کند: روش و محل تولید یک محصول، میزان و سطح یکپارچگی عمودی، توسعه منابع فیزیکی، ارتباط میان عرضه کنندگان استراتژی تولید تحت تأثیر چرخه حیات محصول، افزایش در حجم تولید، بازاریابی، تحقیق و توسعه، مالی تعیین می‌کند [۳].

مفاهیم نظام تولید به سه دسته تقسیم می‌شوند:

- سیستم تولید: سیستمی که کارکرد آن تبدیل مجموعه‌ای از ورودی‌ها به مجموعه‌ای از خروجی‌های مورد نظر است.
- زیرسیستم تبدیل: زیرسیستمی است که در آن ورودی‌ها به خروجی‌ها تبدیل می‌شوند.
- زیرسیستم کنترل: زیرسیستمی است که در آن بخشی از خروجی‌ها برای ارائه بازخور جهت انجام اقدام‌های اصلاحی مورد نیاز بررسی می‌شوند [۱].